

# Säkerhetsmodell slår olika hårt mot brytande företag

Vilket belopp är en betryggande nivå? Allt fler ifrågasätter de schabloniserade beräkningar av ekonomiska säkerheter som utkrävs av den som bedriver täktverksamhet. En granskning bekräftar också att praxis kan variera kraftigt beroende på myndighet – och att det sällan görs skillnad på olika täktverksamheter.

TEXT **CAROLIN HAMMAR & SOFIA LÖWE**, JURISTER VID ADVOKATFIRMAN DELPHI

**INNAN EN TÄKTVERKSAMHET** får påbörjas eller drivas vidare enligt tillståndet måste innehavaren ställa en betryggande ekonomisk säkerhet. Syftet är att säkerställa att skattebetalarna inte tvingas bekosta en efterbehandling eller återställning av mark och vatten där verksamheten bedrivits. Vanligtvis avslutas en täktverksamhet på initiativ av tillståndshavaren, men det finns alltid en risk att täktbolaget försätts i konkurs och att verksamheten avbryts i förtid.

Tillämpning av schabloniserade beräkningar har på senare tid ifrågasatts och en granskning av praxis visar på behov av utförliga motiveringar från täktbolaget. Den återkommande frågan är: vilket belopp motsvarar en betryggande säkerhet?

## Betryggande för ändamålet

Den ekonomiska säkerheten ställs i samband med att tillstånd meddelas (9 kap. 6 e § miljöbalken). Det är tillståndsmyndigheten som formellt sett godkänner säkerheten, under förutsättning att den är betryggande för sitt ändamål.

Alla gängse former av säkerheter på den finansiella marknaden brukar accepteras. Vanligt förekommande är bankgaranti och spärrat konto, men även moderbolagsborgen kan godtas.

Mark- och miljööverdomstolen (MÖD) har i vägledande rättsfall uttalat att det är verksamhetsutövaren som ska tillhandahålla den utredning som behövs för

prövningen av den ställda säkerheten (exempelvis i mål nr M 9916-15). Myndigheten ska alltså inte behöva ha egen kompetens för att analysera och göra ekonomiska bedömningar, som en del mer komplicerade upplägg kräver.

## Säkerheten kan justeras i efterhand

Säkerheten kan även ställas efter hand enligt en plan som vid varje tid tillgodoser det aktuella behovet av säkerhet. Att bygga upp en säkerhet successivt ställer höga krav och kan förenas med krav på en succesiv efterbehandling. Både myndigheter och tillståndshavaren kan i senare skede ansöka om justering av den ekonomiska säkerheten.

## Enbart generella utgångspunkter i miljöbalken

De generella bestämmelserna om säkerhet beskrivs i 16 kap. 3 § miljöbalken. Däremot anger miljöbalken inte i närmare detaljer vad som ska täckas och hur beräkning ska ske. Förarbeten beskriver att det ska handla om en kostnad för avhjälpan av miljöskada och andra återställningsåtgärder. Även kostnader för anlitan av konsult hjälp och utredningar kan ingå.

Efterbehandlingen av täktområdet kan exempelvis omfatta en avstämning, ett säkerställande av att det inte finns några kemikalier, drivmedel eller

liknande miljöskadliga ämnen kvar och att området säkras mot fallolyckor. Det kan också finnas behov av att slänta ned bergvallarna, skogsplantering av omgivande ytor eller andra frivilliga åtgärder som gynnar den biologiska mångfalden.

## Schabloniserade beräkningar

Inom täktbranschen har Miljösamverksam Sveriges schabloniserade beräkningsmodell tillämpats i flera fall. Modellen har fördelen att det ökar förutsägbarheten för både verksamhetsutövaren och myndigheter i tillståndsprövningen. Nackdelen är att den inte ger en rättvisande bild av de faktiska kostnaderna för efterbehandlingen och kan medföra en orimligt betungande kostnad för täktbolaget.

Miljösamverkan Sveriges modell kan i korthet beskrivas enligt följande. Kostnaden för efterbehandling av brytningsområdet och övriga verksamhetsytor antas ofta till fjorton (14) respektive fyra (4) kronor per kvadratmeter. Beräkning görs för hela tillståndstiden med tillägg för ytterligare två år. Därtill ska inflationen räknas med utifrån ett medelvärde baserat på de tio senaste åren enligt statistik från SCB.

Den schabloniserade modellen lanserades år 2006 och tillämpas än i dag. Efter MÖD:s avgörande i mål nr M 10574-19 har dock synen på modellen ändrats. Domstolen belyste då det



FOTO: U-TOWN MEDIA

faktum att modellen kan bli missvisande i det enskilda fallet. Modellen bör därför inte ensam ligga till grund för säkerhetens storlek och hänsyn till de faktiska kostnaderna bör göras.

### Vad säger praxis?

I arbetet med denna artikel har avgöranden från Mark- och miljödomstolarna (MMD) och MÖD de senaste åren granskats. Intrycket är att den tillståndsprövande myndigheten sällan motiverar varför exempelvis 1 300 000 kronor som täktbolaget angett var lämpligt i det ena fallet eller varför länsstyrelsens yrkande om exempelvis 7 000 000 kronor var betryggande i det andra. Ibland landar tillståndsmyndigheten även precis mitt-

emellan beloppen, utan några närmare överväganden.

Länsstyrelsen, som ofta är den part som yrkar på högre belopp under tillståndsprövningen, anför i flera ärenden att säkerheten måste täcka oförutsedda kostnader. Differensen mellan täktbolagets och länsstyrelsens belopp kan dock vara upp emot tre-fyra miljoner kronor. I flera mål förs också en diskussion om vilka ytor som ska ingå i beräkningarna och hur efterbehandling ska ske.

### Överväganden i den enskilda bedömningen

Beräkningsmodellen från Miljösamverkan Sverige kan i dag behöva tillämpas med vissa modifieringar. Beräkningarna

*”Beräkningsmodellen från Miljösamverkan Sverige kan i dag behöva tillämpas med vissa modifieringar.”*



bör avgränsas utifrån vilken typ av efterbehandling som är relevant i tåkten.

Vid beskrivning av efterbehandling kan täktbolaget behöva redogöra för om det kommer ske en löpande efterbehandling. Ska efterbehandlingen till exempel ske genom tillskapande av en täktsjö bör kostnaden för efterbehandling av brytområdet generellt sätt vara lägre. Det är då inte relevant att räkna på fjorton (14) kronor per kvadratmeter, utan snarare mer rimligt att anta en kostnad på cirka fyra (4) kronor likt de övriga verksamhetsytorna. Det finns nyare praxis som ger stöd för att tillämpa detta synsätt, se exempelvis dom från MMD Vänersborg i mål nr M 4887-17.

**MED EN DETALJERAD** beräkning över de moment som kan bli aktuella i den sökta verksamheten har tillståndsmyndigheten bättre underlag inför bedömningen av säkerhetens storlek (exempelvis MMD i Växjös resonemang i mål nr M 1136-21 och M 3761-21). Om täktbolaget inte på förhand kan presentera vilken efterbehandling som ska ske, har domstolen ofta valt en mer försiktig linje och fastställt ett högre belopp som de anser svarar mot denna osäkerhet (exempelvis mål från MMD Vänersborg i nr M 3787-19 och MMD Växjö i mål nr M 6229-18.)

Inte bara beräkningen och uppräknings, med hänsyn till inflation som görs i Miljösamverksam Sveriges modell, bör utvärderas av täktbolaget. Det finns skillnader mellan en täkt för brytning av enbart ballastmaterial och en blockstenstäkt som inte beaktas i modellen. Sprängningarnas syfte kan få betydelse för sprickbildning i bakomliggande



Den populära badsjön Blå lagunen i Fleringe på Gotland var tidigare ett kalkbrott.

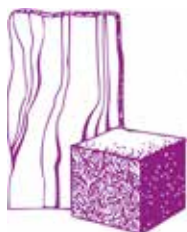
FOTO: BENGT OBERGER/CC BY-SA

bergväggar, där ballasttäkter främst har till syfte att söndra bergmaterialet medan losshållning för blockstensprodukter kräver en metod som minimerar sprickbildning. Säkringsarbeten vid brytväggarna varierar även mellan täkterna. Detta talar emot att väggarna vid en blockstenstäkt behöver sprängas ned eller släntas som efterbehandling. En sådan efterbehandlingsmetod kan även innebära att framtida brytbart material förstörs eller bryts bort i onödan.

**ÄNNU ETT** argument som är väl värt att framföra, men som ännu inte har lyfts in i tillståndsmyndighetens överväganden såvitt känt, är att ett täkttillstånd i sig själv kan ha ett värde på marknaden.

Har en tillståndsgiven grundvattenbortledning ännu inte påbörjats är även detta en indikation på att täkttillståndet kan säljas vidare utan att efterbehandling behöver påbörjas, då det får anses omotiverat att påbörja en efterbehandling när det finns brytbart material kvar.

En tillståndsansökan kan innebära högt ställda krav på täktbolaget och därmed utredningskostnader. Men med ett väl genomarbetat underlag och pedagogiska beskrivningar av efterbehandlingen, ser vi att den tillståndsprövande myndigheten har större benägenhet att verkligen överväga de argument som förs fram gällande beräkning av den ekonomiska säkerheten. I synnerhet sedan MÖD:s uttalanden i mål nr M 10574-19. ■



## MARMOR & GRANIT

marmorgranit.se 044-21 34 40

Sedan 1943

Vi hjälper till med

### de avancerade detaljerna i alla stenmaterial

Granit, diabas, sandsten, kalksten, marmor, skiffer, komposit

Små och stora stendetaljer  
3D-skanning, datormodulering



Utfräsning av fönster till Arlövs kapell.